

РОЗДІЛ VI. НАУКОВЕ ЖИТТЯ

В. Ф. Нестерович

НОВА ПАРАДИГМА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ¹

Конституційне право України є однією з найбільш динамічних галузей національного права, яке постійно розвивається, удосконалюється та розширює предмет свого правового регулювання. Отже, відповідні процеси обов'язково потребують наукового осмислення, обґрунтування та теоретичного викладення. Стосовно цього слід звернути увагу на підручник доктора юридичних наук, професора В.Л. Федоренка «Конституційне право України», який було видано у 2016 році до 20-тої річниці Конституції України та 25-тої річниці незалежності України. Цей підручник є вкрай своєчасною працею, що має важливе теоретичне і практичне значення для науки конституційного права. Видання здійснене за сприяння Програми Ради Європи «Децентралізація й територіальна консолідація в Україні». Підручник розрахований на студентів, курсантів, слухачів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів юридичного профілю, а також усіх тих, хто цікавиться проблемами конституційного права України.

У підручнику висвітлено основні положення навчальної дисципліни «Конституційне право України», а саме: питання теорії конституціоналізму та конституційного права, основ конституційного ладу, конституційно-правового статусу людини, форм безпосереднього народовладдя, конституційних основ організації й здійснення державної влади та місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою України й правової охорони Основного Закону. Автор урахував та розкрив новели вітчизняного конституційного законодавства, пов'язані з унесенням змін до Конституції України у 2014 і 2016 роках, а також основні напрями конституційної реформи, започаткованої в 2015 році. Підручник Рекомендовано Вченою радою Національної академії державного управління при Президентові України (протокол № 229/10-8 від 15 грудня 2015 року) та Затверджено Міністерством освіти й науки України як підручник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1/11-110 від 13 січня 2016 року).

Слушною є думка автора, що «виклики й загрози, які постали перед Україною в 2014-2016 рр., спричинили те, що конституційна правотворча й правозастосовча діяльність почали випереджати конституційну доктрину» (с. 7). Також заслуговує на увагу думка автора, що «на сьогодні об'єктивно нарізла потреба в упорядкуванні системи навчальної дисципліни

¹ Рецензія на: Федоренко В. Л. Конституційне право України : підруч. / До 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України / В. Л. Федоренко. - К. : Видавництво Ліра-К, 2016. - 616 с.

«Конституційне право України», приведення її у відповідність до багатоаспектної системи конституційного права України й реальних завдань нинішньої конституційної правотворчої та правозастосовної діяльності. Конституційне право України має викладатися не лише системно, а й систематизовано» (с. 40).

Архітектоніка підручника дозволила авторові комплексно, системно та послідовно викласти навчальний матеріал з конституційного права України. Зокрема, структурно підручник складається з п'яти відомому українському конституціоналісту професорові В.Ф. Погорілку, передмови, загальної та особливої частин, 16 розділів, які об'єднують відповідні підрозділи, та списку рекомендованої літератури. Кожен розділ має питання для самоконтролю, що дозволить читачеві своєчасно перевірити рівень засвоєння своїх знань. Загальний обсяг підручника складає 616 сторінок. У підручнику добре відчувається внутрішня логіка викладу матеріалу, а розкритий автором навчальний матеріал заслуговує на увагу та може стати важливим теоретико-правовим підґрунтям для проведення подальших наукових розвідок у галузі конституційного права України та нормотворчої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування України.

Підручник може бути корисним не лише при вивченні навчальної дисципліни «Конституційне право України», а також при вивченні таких навчальних дисциплін та спецкурсів, як «Конституційний процес України», «Конституційне право зарубіжних країн», «Порівняльне конституційне право», «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Актуальні питання державотворення в Україні», «Стандарти прав людини та громадянина», «Основи демократії», «Виборче право України», «Референдне право України», «Муніципальне право України» тощо. Матеріал підручника також може бути корисним під час тренінгової діяльності, яку здійснюють різного роду інститути громадянського суспільства в Україні.

Досить позитивним та новаторським є підхід щодо розподілу в підручнику навчального матеріалу з конституційного права на Загальну та Особливу частини. До Загальної частини Конституційного права України автор відносить такі теми: «Конституційне право як галузь права, наука й навчальна дисципліна» (розділ 1), «Система конституційного права України» (розділ 2), «Джерела конституційного права» (розділ 3), «Теорія та історія Конституції України» (розділ 4), «Конституційно-правові відносини» (розділ 5), «Конституційно-правова відповідальність» (розділ 6).

Особливу частину Конституційного права України в підручнику складають такі теми: «Основи конституційного ладу України» (розділ 7), «Конституційно-правовий статус людини й громадянина в Україні» (розділ 8), «Конституційні основи здійснення народовладдя в Україні» (розділ 9), «Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні» (розділ 10), «Президент України – глава Української держави» (розділ 11), «Конституційні основи організації та діяльності органів виконавчої влади в Україні» (розділ 12), «Конституційний Суд України»

(розділ 13), «Суди загальної юрисдикції та прокуратура в Україні» (розділ 14), «Конституційні основи територіального устрою України» (розділ 15), «Місцеве самоврядування в Україні» (розділ 16).

Показником високої якості та затребуваності підручника серед академічної спільноти України є те, що підручник уже встиг попередньо витримати чотири його перевидання у 2006-2012 роках, та став логічним та доопрацьованим їх продовженням. Тож маємо надію, що й це видання не стане останнім, а буде й надалі мати численні перевидання та такий же успіх, як і попередні його друковані версії. Виходячи з цього, хотілося б висловити декілька власних порад щодо покращання змісту та структури підручника на майбутнє. По-перше, текст підручника доречно було б доповнити різного роду таблицями та схемами, наявність яких значно б полегшило сприйняття читачами складного навчального матеріалу з Конституційного права України. По-друге, підручник тільки б виграв, якби в його структурі був предметний покажчик, котрий дозволив би читачеві швидко знайти в тексті той чи інший юридичний термін. Водночас висловлені пропозиції не стосуються суті та основного змісту підручника, не впливають на його позитивну оцінку й не применшують значення цього навчального видання.

Таким чином, підручник доктора юридичних наук, професора В.Л. Федоренка «Конституційне право України» заслуговує схвальної оцінки та є зразком глибокого, коректного та новаторського академічного видання, у якому системно, послідовно та чітко викладено навчальний матеріал з конституційного права України. Підручник є очікуваним виданням для української юридичної академічної спільноти та, безумовно, знайде свого читача не лише в Україні, але й за кордоном.

Надійшла до редколегії 10.03.2017

Б. Г. Розовский

ПРАВО КАК КЛЕТКА В ЗВЕРИНЦЕ

«Что мужчина знает о женщине?» – так назвал свою книгу один американец, отпечатавший ее с совершенно пустыми страницами. Каждый экземпляр в типографии был запаян полиэтиленовой плёнкой. Книгу начали раскупать. Автор стал миллионером. Претензий к автору быть не может, поскольку он считает, что мужчины *ничего* не знают о женщинах. Теперь люди уже знают, что книга пустая, но продолжают ее покупать в качестве сувенира».

Прочитав эту заметку, невольно задумаешься: не знают столько же о предмете своего исследования философы и теоретики права, иначе зачем напускают столько тумана, космической пыли в свои творения? Возьмите любую работу. С чего начинается автор изложение? – Трафарет: с констатации чрезвычайной сложности исследуемой проблемы. Даже такой корифей как Б. Кистяковский счел нужным неоднократно подчеркивать, что независимо